

Bir Endoüroloji Makalesinin Eleştirel Okunması

Çağatay Göğüş, İlker Gökçe

Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Üroloji Anabilim Dalı, Ankara

Giriş

Bir bilimsel yazının asıl amacı bir hipotezin test edilmesi için deneysel sonuçlar elde edip raporlamak ve bunları alanındaki geçmiş bilgilerle ilişkilendirerek okuyuculara sunmaktır. Bu yazılar bilim insanlarının birbiri ile iletişim kurmasının en önemli yollarından birisidir. Günümüzde üroloji alanında çok sayıda bilimsel dergi olup, her ay azımsanmayacak sayıda makale okuyucularla buluşmaktadır. Burada okuyucu için önemli olan, kendisi açısından faydalı olabilecek makalenin bulunup okunması ve bundan da azami ölçüde verim alınmasının sağlanmasıdır.

Her ne kadar bir makaleyi normal bir düz yazı okur gibi okumak çok çekici gelse de; okuma şeklinin düzenlenmesi çok daha verimli olacaktır. Makaleyi okurken eleştirel gözle okumak, okuyucunun yazıyı okurken kendi alabileceği maksimum katkıyı almasını sağlayacaktır. Bunun yanında makale ile ilgili hataları görebilmek okuyucuya hem yazının değeri hakkında bilgi verirken; hem de sonrasında yapabileceği diğer çalışmalar için fikir sağlayabilir. Bir makaleyi eleştirel gözle okumaya başlamadan önce okuyucunun konu hakkındaki bilgilerini zihninde gözden geçirmesi ve makalenin tam olarak neyle ilgili olduğunu araştırması gerekir (1). Böylece makaleyi anlayabilecek bir altyapıya sahip olunup olunmadığı anlaşılır. Eğer okuyucunun bu konuda eksikliği varsa konuyla ilgili bir kaynak kitap veya inceleme yazıları da okuması gerekli olacaktır. Konuya hakim olarak makalenin okunması hem çalışmanın öneminin hem de; varsa eksiklerinin daha iyi değerlendirilmesine olanak verecektir.

Her ne kadar bazı problemler okuyucudan kaynaklı olsa da, çoğu yazarın hatasıdır. Bir büyük problem, çoğu makalenin gerçekten kötü yazılmış olmasıdır. Bazı bilim adamları kötü yazarlardır. Diğerleri ise yazmaktan hoşlanmaz ve yazının kesin ve mantıklı oluşu için vakit harcamak istemezler. Ayrıca, yazar gereçler ile o kadar içli dışlıdır ki; geri adım atarak yazıyı alanla ilgisiz bir okuyucu gözünden görmeyi unuttur.

Bir yazıyı özellikle eleştirel gözle okurken makaleyi neredeyse bir hakem gözüyle değerlendiriyormuş gibi yaklaşmak gerekir. Böylece makale belli bir düzen içinde okunarak, her bölümdeki pozitif ve eleştirilebilecek yönler daha ayrıntılı olarak görülüp, yorumlanabilir. Makalenin genel olarak değerlendirilmesinin üç bölümden oluştuğu konusunda genel bir fikir birliği vardır. İlk bölüm makaleyle ilgili genel bir yorumdur. Bu aşamada çalışmanın özgünlüğü, önemi ve literatüre katkısı gibi makale ile ilgili temel unsurların değerlendirilmesi gerekir. İkinci bölümde makale yazımı ve

sunumu ile ilgili temel sorunlar değerlendirilmelidir. Giriş bölümünün uygunluğunu ve konuyla ilgisini, yöntemlere ilişkin sorunları, sonuçların doğruluğunu ve bu sonuçların tartışma bölümünde yorumlanmasını ele almalıdır. Üçüncü bölümde ise; ek kaynak önerileri ve imla ve gramer hataları gibi daha önemsiz sorunlar göz önüne alınmalıdır (2). Yazı okunurken yazıdaki bütünlüğün kaybedilmemesi okuyucu için önemlidir. Mantıksal bağlantıların kaybedilmemesi yani araştırmada neyin sorgulandığının, hangi fikirlerin teste tabi tutulduğunun devamlı akılda tutulması gerekir.

Bir Endoüroloji Yazısının Düzeni

Bir endoüroloji makalesinin nasıl okunacağını irdelenmesinden önce bir yazının düzeni ile ilgili ana noktaların bilinmesi gerekir. Pek çok bilimsel dergide, bilimsel yazılar belli bir formata göre hazırlanır. Her biri ayrı bir amaca hizmet eden birkaç bölüme ayrılmıştır. Öncelikle yazarların bu standart formata uymaları gerekmektedir.

Makalenin **başlığı** önemlidir ve makalenin neyle ilgili olduğu konusunda açıklayıcı olmalıdır. Başlık kısa ve öz, akılda kalan ve bilgilendirici, yayını gözden geçiren, okuyucuların dikkatini çekecek vasıfta yazılmalıdır. Makale bir **özet** ile başlar. Özet kısmında yazının en önemli bulguları çalışma alanıyla ilişkilendirilerek kısa ve öz olarak yazının formatına uyacak şekilde sistematik olarak tanımlanmalıdır. Çoğu yazar tarafından önemsiz olarak görülen başlık ve özet kısmı aslında birçok okuyucu tarafından yazının tamamının okunup okunmamasına karar verildiği bölümdür. Hatta birçok okuyucu sadece makalenin özet kısmını okurlar. Bu nedenle özet kısmı yazılırken yazarlar tarafından azami hassasiyet gösterilmeli, makale ile ilgili temel bulgular okuyucuların rahatlıkla anlayabileceği bir şekilde net olarak vurgulanmalıdır (3,4).

Yazının ilk bölümü **giriştir**. İsminden de anlaşılacağı gibi, bu bölüm okuyucunun yazının bulgularının kendi alanındaki bilgi birikimine nasıl bir katkıda bulunduğunu anlayabilmesi için gerekli bilgileri okuyucuya sunar. Giriş kısa olmalı ve çalışmada cevaplanmaya çalışılan soru net olarak ortaya konmalıdır (3). Yazarlar tarafından okuyucuya neden bu çalışmanın yapıldığı açıklanmalıdır. Tipik olarak giriş, öncelikle özelleşmiş bir alandaki kabul edilmiş bilgi birikimini sunar; sonrasında bu birikimdeki eksiklikleri ortaya koyarak mevcut araştırmanın nasıl katkı sağlayacağı tanımlanır. Ancak, giriş bölümü literatür derlemesi içermemelidir; sadece ilgili literatürün kısaca taranmış olması gerekir. Bu bölümde, daha önceden yapılmış çalışmalarla ilgili detaylı

bilgi sunmak yerine, yazarların çalışmasına en yakın çalışmalar üzerinde odaklanılmalıdır (3,5).

Sıradaki bölüm **gereç ve yöntemler**dir. Amacı araştırmadaki verilerin nasıl elde edilip nasıl değerlendirildiğinin okuyucu ile paylaşılmasıdır. Bu bölümde mantıksal bir sıralamayla, çalışmanın nasıl tasarlandığı, uygulandığı ve verilerin nasıl analiz edildiği açıklanmalıdır. Burada özellikle kullanılan istatistiksel yöntemden de net bir şekilde bahsedilmelidir. Eğer çalışmada kullanılan yöntem uygun değil veya eksiğe bu çalışmanın değerlendirilmesi ve bilimsel bir değerinin olması mümkün değildir (3,6).

Bir endoüroloji makalesinde yöntemler kısmı özellikle önemlidir. Günümüzde endoüroloji özellikle çok hızlı bir gelişme gösteren, ürolojide teknolojinin en sık kullanıldığı bir alt birimdir. Kullanılan cerrahi ekipmanların mutlaka detaylı bir şekilde açıklanması ve kullanılan yöntemin de okuyucu ile detaylı bir şekilde paylaşılması gereklidir. Ayrıca makale okunurken endikasyonların ve yapılan uygulamaların doğruluğu değerlendirilmelidir. Uygulanan teknik ile ilgili eksiklik veya hata varsa bunlar sorgulanmalıdır. Özellikle endoüroloji alanında bir makalede kullanılan aletlerin teknik özellikleri, yapıları ve kullanılış şekilleri detaylı bir şekilde irdelenmelidir. Diğer taraftan verilerin toplanış şekli, hastaların takip edilme şekli ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem incelenmeli ve uygun yapılar yapılmadığı mutlaka irdelenmelidir.

Üçüncü bölüm **sonuçlar**dır. Bu bölüm “ne bulundu?” sorusunu cevaplamalıdır. Bu kısımda araştırmada elde edilen bulgular açıklanır. Bulgular üzerinde herhangi bir yorum yapılmamalı yalnızca elde edilen veriler ortaya konulmalıdır. Sonuçlar kısa ve az karmaşık bir şekilde sunulmalıdır. Sadece araştırma ile ilgili sonuçlar belirli bir düzende bildirilmeli, araştırma ile ilgisi olmayan genel sonuçlara yer verilmemelidir. Bulguların paylaşılmasında şekil ve tablolardan faydalanılmalıdır. Birçok okuyucu için görsellik ön plandadır. Dolayısıyla, tablo ve resimlerin güçlü, görsel yönden etkili, bilgilendirici, kolay ve tek başına anlaşılır olması önemlidir. Okuyucular bunları metne bakmadan yorumlayabilmelidir. Her tablo belirli bir problemi ele almalı, metnin içeriğine uygun sırada verilmelidir (3,7).

Dördüncü bölüm ise **tartışma**dır. Bu bölüm birden fazla amaca hizmet eder. Bu bölümde kısaca temel bulguların anlatılması ve yöntemlerin değerlendirilmesi gerekir. Sonrasında, yazıdaki veriler yorumlanır ve daha önce yapılan araştırmaların sonuçları ile karşılaştırarak tutarlılığı incelenir. Yazarlar araştırmalarından çıkardıkları sonuçları, literatür bilgileri eşliğinde tartışarak çalışmalarındaki eksik ve

olumlu yanları okuyucuya aktarmalıdır. Burada ilgili alanda hem çalışmayı destekleyen hem de desteklemeyen çalışmalar değerlendirilerek tarafsız olunmalıdır. Bununla beraber, gereksiz ve çok sayıda literatür kullanımı çoğu yazar tarafından en sık yapılan hatalardan biridir. Çalışmanın literatüre özellikle ciddi anlamda klinik ve bilimsel katkısı mevcutsa bu net olarak vurgulanmalı ve sonrasında ne gibi çalışmalar yapılabileceği yorumlanmalıdır. Elde edilen bulguların bu konudaki bilgi dağarcığına nasıl katkıda bulunduğu ortaya konulmalıdır (3,8).

Kaynaklar

1. Greenhalgh T. Nerede durduğunuzu öğrenmek: Bu makale ne hakkında?. Bilimsel araştırma makalesi nasıl okunur. 3.Baskı. Editor: Greenhalgh T, İstanbul, CSA Global Publishing, 2009; 40-58.
2. Domhnall MA. Metni değerlendirenin rolü. Bilimsel araştırma makalesi nasıl yazılır. Baskı. Editör: Hall GM, İstanbul, CSA Global Publishing, 2009; 92-102.
3. Hall GM. Bilimsel bir makalenin yapısı. Bilimsel araştırma makalesi nasıl yazılır. 4. Baskı. Editör: Hall GM, İstanbul, CSA Global Publishing, 2009; 1-4.
4. Moss F. Başlıklar, özetler ve yazarlar. Bilimsel araştırma makalesi nasıl yazılır. 4. Baskı. Editör: Hall GM, İstanbul, CSA Global Publishing, 2009; 34-41.
5. Smith R. Girişler. Bilimsel araştırma makalesi nasıl yazılır. 6. Baskı. Editör: Hall GM, İstanbul, CSA Global Publishing, 2009; 5-13.
6. Drummond GB. Yöntemler. Bilimsel araştırma makalesi nasıl yazılır. 4. Baskı. Editör: Hall GM, İstanbul, CSA Global Publishing, 2009; 14-18.
7. Priebe HJ. Sonuçlar. Bilimsel araştırma makalesi nasıl yazılır. 4. Baskı. Editör: Hall GM, İstanbul, CSA Global Publishing, 2009; 19-30.
8. Hall GM. Tartışma. Bilimsel araştırma makalesi nasıl yazılır. 4. Baskı. Editör: Hall GM, İstanbul, CSA Global Publishing, 2009; 31-33.

Yazışma Adresi:

Çağatay Göğüş,
Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Üroloji Anabilim Dalı,
Sıhhiye, Ankara
Tel: +90 312 310 33 33 / 2258
Fax: +90 312 311 21 67
e-mail: cagataygogus@gmail.com